

До спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02
Дніпровського державного університету
внутрішніх справ

ВІДГУК

опонента – доктора юридичних наук, професора Козича Ігоря Васильовича
на дисертацію Косяченко Ксенії Едуардівни на тему:

«Теоретико-прикладні засади кримінологічної діяльності неурядових
організацій в Україні», поданої на здобуття наукового ступеня доктора
юридичних наук за спеціальністю 12.00.08. – кримінальне право та
кримінологія; кримінально-виконавче право

Вивчення поданих Косяченко К.Е. матеріалів дисертації та реферату, а
також ознайомлення з науковими публікаціями за обраною темою, дає підстави
стверджувати, що дисертанткою проведено достатньо ґрунтовний науковий
аналіз обраної теми, виявлено новизну опрацьованих питань, сформульовано
наукові положення, узагальнення та висновки, що виносяться на захист. Можу
констатувати, що в результаті виконання дослідження, дисертанткою було
досягнуто поставленої мети, робота виконана на високому науковому та
методологічному рівні. Такий загальний попередній висновок сформувався на
підставі основних вимог, які висуваються до наукової дисертаційної роботи
означеної наукової спеціальності.

Ступінь актуальності обраної теми дослідження. Виконана
Косяченко К.Е. дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних
наук за обраною темою є своєчасною у сучасних умовах реформування правової
системи, утвердження принципів державно-приватного партнерства в усі сфери
суспільного життя, характеризується актуальністю, має теоретичне та практичне
значення, про що дисертантка переконливо вказує у вступній частині свого
наукового дослідження.

Оцінюючи зміст дослідження, варто зазначити, що його тема має
актуальний характер, зокрема в частині реалізації кримінологічної діяльності
неурядових організацій в Україні.

Авторка акцентує увагу на актуальних питаннях, які історично
сформувалися, під впливом укорінених упереджень та стереотипів, сприяли

Дніпровський державний університет	
Вх. №	08.12.2015
Основний док.	9
Додаток	

толеруванню негативного ставлення до участі громадян України в міжнародних громадських організаціях – до цих пір їх називають «грантоїдами» та ін. Цілком слушно авторка наголошує, що в Україні та інших країнах різні неурядові організації є своєрідними каталізаторами у розвитку громадянського суспільства, особливо на фоні яких виділяються ті, статутною діяльністю яких є профілактика правопорушень. Так, в Україні це Центр протидії корупції, громадська мережа «ОПІОРА», визнані в усьому світі міжнародні неурядові організації – Transparency International, La Strada, Humans Rights Watch, Amnesty International, Лікарі без кордонів та ін..

Дисертаційне дослідження Косяченко К.Е. виконане на високому науковому та методологічному рівні про що свідчать завдання дослідження, методологія роботи, її наукова новизна та зв'язок роботи з науковими програмами та планами.

Достовірність положень дисертації, в яких конкретизовано наукову новизну, забезпечується також обґрунтованими посиланнями на наукові праці як українських, так і зарубіжних науковців, а також використанням широкої джерельної бази.

У дисертаційному дослідженні Косяченко К.Е. коректно сформульовано теоретичні положення, зокрема актуальність теми, мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження. Аналіз змісту дисертації Косяченко К.Е. свідчить про те, що сформульовані мета і завдання дослідження повною мірою досягнуті.

Не викликають зауважень хронологічні межі дослідження. Авторкою забезпечено цілком раціональна структура дослідження. Внутрішня будова роботи пов'язана з метою і завданнями, які були поставлені здобувачкою, предметом та об'єктом дослідження.

Дисертація складається з анотації, вступу, чотирьох розділів, які об'єднують 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (321 найменування) та додатків. Зміст дисертації викладено структуровано, логічно та послідовно.

У вступі дисертації Косяченко К.Е. обґрунтовано актуальність наукового дослідження, наголошено зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими

програмами та планами, програмами міжнародного та всеукраїнського значення.

Авторці вдалося чітко та змістовно сформулювати мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження. Ґрунтовно охарактеризовано методологічну основу дисертації, сформульовано наукову новизну, а також викладено основні положення, що виносяться на захист.

Вдало визначено наукове й практичне значення одержаних результатів, вказано на їхню апробацію та публікації. Так, основні положення, висновки та пропозиції, сформульовані за результатами дисертаційної роботи, висвітлені в 18 статтях, опублікованих у наукових виданнях України, визнаних фаховими з юридичних наук, 3 статтях, опублікованих у виданнях, які включені до наукометричних баз даних Web of Science Core Collection, Scopus, 15 працях апробаційного характеру.

Розділ 1 «Стан наукової розробки та теоретичні засади кримінологічної діяльності неурядових організацій» складається з двох підрозділів, у яких охарактеризовано кримінологічну діяльність неурядових організацій як предмет наукових розвідок, методологію дослідження кримінологічної діяльності неурядових організацій.

Розділ 2 «Окремі напрямки кримінологічної діяльності неурядових організацій» складається із двох підрозділів, у яких окреслено наукові засади здійснення кримінологічного моніторингу неурядовими організаціями та взаємодію неурядових організацій з іншими суб'єктами протидії злочинності.

Розділ 3 «Напрямки реалізації кримінологічної діяльності неурядових організацій» складається з двох підрозділів, у яких охарактеризовано механізм реалізації кримінологічної діяльності неурядових організацій, інформаційно-аналітичне забезпечення та наукове супроводження кримінологічної діяльності неурядових організацій.

Розділ 4 «Шляхи удосконалення кримінологічної діяльності неурядових організацій» складається з двох підрозділів, у яких досліджено ефективність кримінологічної діяльності неурядових організацій та її вимір, зарубіжний досвід кримінологічної діяльності неурядових організацій.

Зміст дисертації Косяченко К.Е., відповідно до поставлених завдань,

розкривають важливі аспекти обраної теми і змістовно їх наповнюють. Розділи дисертації органічно взаємопов'язані між собою та мають внутрішню логіку викладу матеріалу, послідовно та змістовно структуровану.

Дисертація Косяченко К.Е. виконана з використанням юридичної та міжнародної термінології, відповідних правових понять. Робота містить фаховий ґрунтовний аналіз чинних нормативно-правових актів. Авторкою запропоновані пропозиції до законодавства, які покликані заповнити існуючі прогалини діючому законодавстві.

Дисертаційну роботу Косяченко К.Е. завершують логічні і аргументовані висновки, у яких підводяться підсумки наукового дослідження. У висновках роботи авторкою сформульовані рекомендації для підвищення ефективності кримінологічної діяльності неурядових організацій в Україні.

Основні положення і висновки дисертаційного дослідження викладені здобувачем у достатній кількості наукових публікацій (36 публікацій). Опубліковані роботи відповідають темі дослідження.

Достовірність наукових результатів, висновків та пропозицій дисертації забезпечується емпіричним підґрунтям роботи, зокрема відомостями щодо особливостей кримінологічної діяльності неурядових організацій в Україні та світі, джерел фінансування їх діяльності, опубліковані дані кількісних та якісних показників діяльності неурядових організацій в Україні в умовах воєнного стану.

Наукова новизна положень і висновків дисертації. Ознайомлення зі змістом дисертації Косяченко К.Е. надає підстави для констатації, що вона дійсно є першим комплексним дослідженням, в якому, з використанням сучасних методів пізнання, урахуванням новітніх досягнень правової науки на системному рівні аналізу та узагальнення виявлено, описано і пояснено феномен кримінологічної діяльності неурядових організацій в Україні. У результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачкою. Положення наукової новизни дисертації коректно сформульовані та, цілком обґрунтовано, їх слід вважати такими, що є новими. Зокрема:

вперше:

— на основі аналізу теоретичних засад, правового регулювання та практичного розв'язання неурядовими організаціями завдань у сфері захисту прав людини, в тому числі в умовах збройного конфлікту, запобігання кримінальним правопорушенням, створено теоретичну концепцію її кримінологічної діяльності, основою якої є ідея про те, що усі держави мають неухильно дотримуватися норм міжнародного права, усіляко сприяти створенню нових та функціонування існуючих об'єднань громадян, не втручатися у їх діяльність;

— кримінологічну діяльність неурядових організацій визначено як сукупність заходів аналітичного, координаційного, виховного, запобіжного, організаційного, наглядового, гуманітарного, інформаційного та освітнього характеру, що вживаються суб'єктами, не наділеними державно-владними повноваженнями на спеціально-кримінологічному, індивідуальному, віктимологічному рівнях по відношенню до невизначеного кола осіб (в умовах збройного конфлікту – адресно) задля усунення та нейтралізації чинників, що спричиняють правопорушення;

— запропоновано диференціювати кримінологічний моніторинг, що здійснюється неурядовими організаціями, на наступні стадії: 1) підготовча – стадія, на якій відбувається встановлення цілей та завдань, визначаються суб'єкти (підрозділи, фахівці), які будуть брати участь у моніторингу, методи отримання кримінологічної інформації тощо; 2) пошукова – стадія збирання кримінологічної інформації; 3) аналізу та узагальнення отриманої інформації; 4) оціночна – порівняння отриманої інформації з початковими припущеннями, отримання кінцевого продукту моніторингу;

— встановлено, що основними напрямками взаємодії неурядових організацій з правоохоронними органами в частині протидії злочинності є: 1) охорона громадського порядку та безпеки (узгодження маршрутів планування з огляду на оперативну обстановку, спільне патрулювання території, спільна участь у інших заходах з охорони громадського порядку та безпеки тощо); 2) обмін інформацією кримінологічного характеру; 3) взаємодопомога у виявленні та усуненні детермінантів вчинення кримінальних правопорушень; 4) участь у

науково-практичних заходах; 5) матеріально-технічна допомога; 6) проведення кампаній, спрямованих на протидію злочинності тощо;

– доведено, що ефективність кримінологічної діяльності неурядових організацій полягає у досягненні заздалегідь поставленої мети, цілей або завдань, щодо захисту прав і свобод людини та громадянина, які передбачені статутом неурядової організації, у співвідношенні до затрачених ресурсів, які були використані на отримання бажаного результату кримінологічної діяльності (виявлення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, зменшення статистичних показників щодо вчинених кримінальних правопорушень, надання гуманітарної допомоги тощо);

на підставі аналізу досвіду кримінологічної діяльності зарубіжних національних та міжнародних неурядових організацій сформульовано висновок про те, що ефективна протидія злочинності досягається шляхом: 1) обрання актуального напрямку кримінологічної діяльності – вибір вектору протидії злочинності має бути обґрунтованим (конкретною проблемою не займається жодна інша неурядова організація); 2) врахування передового досвіду роботи інших суб'єктів у цій сфері; 3) взаємодії з іншими суб'єктами протидії злочинності; 4) проведення інформаційних кампаній, усунення причин та умов злочинів та кримінальних проступків; 5) участі у вихованні молодого покоління громадян у дусі гуманізму, поваги до особи, законослухняності;

Дискусійні положення та зауваження. Надаючи загальну позитивну оцінку здобуткам дисертаційного дослідження Косяченко К.Е., варто вказати на окремі дискусійні положення, які містяться у тексті роботи та на які слід звернути увагу.

1. У підрозділі 1.1 дисертантка здійснила ґрунтовний огляд стану наукової розробленості проблеми кримінологічної діяльності неурядових організацій як предмету наукових розвідок, систематизувавши джерельну базу за окремими напрямками досліджень. Разом із тим слід зауважити, що виклад матеріалу має дещо описовий характер і в ряді випадків зводиться до констатації позицій інших науковців. Було б цікаво почути думку авторки про те, які з проаналізованих підходів вплинули на формування авторської концепції, та які

саме з наявних наукових результатів стали основою для подальших досліджень.

2. Відзначимо важливість спроби аналізу К.Е. Косяченко ціни кримінологічної діяльності неурядових організацій, адже її суспільно-політична оцінка завжди базується на врахуванні наслідків (ціни) – втрати життєвого потенціалу, нереалізованих соціальних програмах, надмірного фінансового навантаження та ін.

Притримуємося проте думки, що такий важливий кримінологічний показник як ціна злочинності та вплив на нього неурядових організацій є значно ширшим за обсягом, ніж наведені дослідницею дані органів кримінальної юстиції про встановлені суми матеріальних збитків у закінчених розслідуваннях провадженнях. У структурі означеного показника доцільно було б також, окрім матеріальних, розглянути й нематеріальні наслідки злочинності, до яких слід віднести кризу довіри до владних інституцій, органів кримінальної юстиції; зниження міжнародного іміджу держави; ослаблення інвестиційної привабливості країни.

3. У підрозділі 3.1 «Механізм реалізації кримінологічної діяльності неурядових організацій» авторкою констатовано, що від дієвості та налагодженості механізму реалізації кримінологічної діяльності неурядових організацій, безпосередньо, залежить кримінологічна політика, як підсистема політики у сфері боротьби зі злочинністю. Висновки авторки ґрунтуються на працях В.В. Василевича, П.Л. Фріса та інших учених, проте варто було б виділити й інші напрямки політики у сфері боротьби зі злочинністю, які теоретично можуть реалізовувати неурядові організації – кримінально-правову, кримінально-процесуальну, кримінально-виконавчу. Доцільно тоді було б також проаналізувати праці вчених, які присвятили свої дослідження вказаним проблемам.

4. Під інформаційно-аналітичним забезпеченням кримінологічної діяльності неурядових організацій авторка пропонує розуміти діяльність уповноважених суб'єктів у сфері боротьби зі злочинністю, яка спрямована на накопичення, збір та обробку інформації щодо причин і умов вчинення кримінальних правопорушень або підтримання такої діяльності неурядових

організацій іншими суб'єктами публічної політики у сфері боротьби зі злочинністю на підставі партнерства.

Вважаю, що реальні приклади підтримання такої діяльності неурядових організацій іншими суб'єктами публічної політики у сфері боротьби зі злочинністю на підставі партнерства та її права основа має бути конкретизована під час захисту.

Однак висловлені зауваження носять характер побажань, мають дискусійний характер та суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку рецензованої дисертації.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Дисертація є самостійним науковим дослідженням, в якій відображені власні ідеї і напрацювання авторки, що дозволило вирішити поставлені у роботі завдання. Робота містить теоретичні положення і висновки, сформульовані дисертанткою особисто. Використані в дисертаційному дослідженні ідеї і положення науковців мають відповідне посилання і використані з метою підкріплення ідей автора.

Загальний висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам. Дисертація Косяченко К.Е. на тему «Теоретико-прикладні засади кримінологічної діяльності неурядових організацій в Україні» є самостійною та завершеною науковою роботою, в якій здійснено теоретичне узагальнення і запропоноване нове вирішення наукової проблеми щодо ключових векторів кримінологічної діяльності неурядових організацій в Україні. Реферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення та результати дослідження.

Зазначені зауваження мають формальний та дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Косяченко К.Е.

Дисертація Косяченко Ксенії Едуардівни на тему «Теоретико-прикладні засади кримінологічної діяльності неурядових організацій в Україні», подана на здобуття ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія: кримінально-виконавче право (галузь знань 081 – Право) є завершеною науковою працею, в межах якої всебічно та в повному

обсязі вирішені поставлені перед ним завдання, а мету - досягнуто, що у сукупності відіграє важливу роль для вдосконалення кримінологічної науки в частині кримінологічної діяльності неурядових організацій в Україні. Дисертація відповідає спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право та Вимогам до оформлення дисертацій, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 № 40 (зі змінами, внесеними відповідно до Наказу Міністерства освіти і науки України від 31.05.2019 № 759) та Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів від 17.11.2021 № 1197, а її авторка Косяченко Ксенія Едуардівна – за підсумками публічного захисту заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право (галузь знань 081 – Право).

Опонент-

Завідувач кафедри

**політики у сфері боротьби зі злочинністю
та кримінального права**

**Навчально-наукового юридичного
інституту Карпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктор юридичних наук, професор**

Ігор КОЗИЧ